

ULVE

UTVECKLANDE OCH LÄRANDE VÅRDENHET

– en lärande miljö med patientperspektivet som grund

GRUNDNIVÅ

Ett pedagogiskt vårdutvecklingsarbete, i samverkan mellan Region Kronoberg och Linnéuniversitetet, Institutionen för Hälso- och vårdvetenskap (HV).

BAKGRUND

Den generella bakgrunden beskriver grunderna för hur former kan utvecklas för att överbygga gapet mellan teori och vårdpraxis i sjuksköterske- och specialistutbildningarna.

ULVE är en uppföljning av REDI-projektet, som var ett pedagogiskt utvecklingsprojekt, vilket ledde fram till en modell för reflekterande vårdvetenskaplig handledning, som kan stödja studenternas lärande under verksamhetsförlagda studier. Betoningen i denna handledning ligger på att sammanbinda vårdvetenskaplig kunskap med kunskaper i vårdpraxis och med patientens levda värld. Handledningen riktas mot studenternas livsvärld, som den naturliga utgångspunkten för ett optimalt lärandestöd. Denna handledning genomförs i grupper med studenter under verksamhetsförlagda studier och varje grupp leds av en lärare och en sjuksköterska, som båda har utbildats i denna form av handledning. REDI-projektet utmynnade också i former för klinisk examination, specifika för respektive utbildningsnivå. REDI-projektet har genomförts i samverkan mellan Växjö universitet (Linnéuniversitetet) och Landstinget Kronoberg (Region Kronoberg).

På basen av REDI-projektets resultat framkom tre aspekter som bör kunna förstärkas för att utveckla lärandestödet nämligen, *studenternas livsvärld*, vilket innebär att ytterligare fokus läggs på den enskilde studentens lärande och utveckling av förmågor, vidare bör *vårdvetenskapen mer implementeras* samt levandegöras i vårdpraxis och *praxiskunskapen bättre synliggörs*. Reflexion kan anses som nyckeln för utveckling av dessa aspekter och en lärande miljö som kan skapa förutsättningarna för det goda lärandet. Ett sätt att möjliggöra en sådan miljö är att inrätta vårdenheter, med fokus på utveckling och lärande. Genom utvecklingsdimensionen kan vårdutveckling på vårdvetenskaplig grund stimuleras.

Denna form av utvecklingsarbete har krävt ett nära samarbete mellan Linnéuniversitetet och vårdverksamheten. Målet har varit att höja kvaliteten på de verksamhetsförlagda studierna i utbildningarna, så att de håller måttet för såväl yrkeslegitimation som akademisk examen. Den studentpeng som finns för genomförande av verksamhetsförlagda studier nyttjas på ett sådant sätt att nämnda mål uppnås.

Att stärka samarbetet mellan universitetet och verksamheten, för att öka förutsättningarna för studenters lärande i vårdpraxis samt stimulera till kompetensutveckling av vårdpersonal och till forskning och utveckling inom omvårdnad, är ett gemensamt intresse för Region

Kronoberg och Linnéuniversitetet. Vidare är det av intresse från vårdverksamhetshåll att finna former som kan lösa rekryteringsfrågorna, vilka alltid finns närvarande i en stor och föränderlig sjukvårdsorganisation. Genom ULVE finns möjligheter att tydligare profilera Region Kronobergs sjukhus som utvecklings- och utbildningssjukhus, vilket är av betydelse ur arbetsmiljösynpunkt och som också kan vara ett led i att trygga sjukvårdens personalförsörjning i framtiden. Ett viktigt led i en utvecklad samverkan är att etablera ULVE med en självklar värdegrund i ett patientperspektiv.

SYFTE

Syftet med ULVE är att skapa en lärande miljö som:

- underlättar sammanvävningen av teoretiska kunskaper med vårdpraxis
- stärker utvecklingen av en reflekterad hållning i vårdandet för att bättre förstå patientens situation
- stödjer lärandet av erfarenheter och utvecklad förtrogenhetskunskap i vården
- utvecklar vården så att patienternas behov och delaktighet fokuseras
- stödjer utvecklingen av handledarkompetens

Strävan är att förankra patientperspektivet som en värdegrund i vårdandet och för en lärande miljö. Utvecklingsdimensionen i projektet skall inspireras av aktuell forskning och kunskap inom området.

ULVE – en lärande miljö med patientperspektivet som värdegrund

Idén med ULVE är att skapa en miljö som bär både lärande och vårdande kännetecken. Patientperspektivet utgör värdegrunden, vilket innebär ett synsätt på enheten som präglas av:

- respekt för patientens upplevelse och synsätt samt ansvar för sin egen hälsa – och hälsoutveckling
- att patienten är delaktig och har inflytande över sin vård
- att patienten uppmärksammas och förstås i sitt livssammanhang

En miljö som bär både vårdande och lärande kännetecken förutsätter:

- öppenhet och tillit i mellanmännsliga relationerna på enheten
- möjligheter till upplevelse av gemenskap, trygghet och bekräftelse
- att varje möte kännetecknas av respekt och engagemang, där individens möjligheter tas tillvara
- att delaktighet och personligt ansvar är tongivande i miljön
- att förhållningssättet till patienten och närstående präglas av intresse och engagemang

En tongivande idé i denna lärande miljö är att den vårdande och lärande relationen är parallella företeelser, som i grunden bär samma kännetecken

Lärandeperspektiv på ULVE

De verksamhetsförlagda studiernas upplägning skall stimulera ett aktivt lärande och öka förmågan till eget ansvar för personlig och yrkesmässig utveckling. Varje student har sin unika kunskaps- och erfarenhetsbakgrund, sina personliga förväntningar och mål liksom sin personliga lärandestil, vilket har betydelse för tillägnet av kunskaper och färdigheter.

Relationen mellan handledare och studenter spelar en väsentlig roll och bör präglas av ömsesidig omtanke och respekt för ett gynnsamt lärande i det kliniska sammanhanget. Öppenhet och tillåtelse för det individuella, inom ramen för formella utbildningskrav och mål, bekräftar studentens frihet och ansvar i de kliniska studierna, liksom tilliten till den egna förmågan. Handledaren skall vägleda och stödja studenten på ett sätt som möjliggör personlig och yrkesmässig utveckling med hänsyn till såväl individuella som formella utbildningsmål.

Under de verksamhetsförlagda studierna behöver studenten tillgodogöra sig kunskaper och kompetens med hjälp av varierande undervisningsformer, exempelvis: temaseminarier, individuell handledning och handledning i grupp, patientfokuserad reflekterande handledning, andra reflektionstillfällen, grupparbete kring vårdproblem, färdighetsträning av olika moment. De verksamhetsförlagda studierna innefattar även teoretiska studier. Erfarenhetsbaserad kunskap utvecklas genom att studenten deltar i vårdarbetet under handledning med efterföljande reflektion och värdering.

Av central betydelse under de verksamhetsförlagda studierna är även att utveckla en vetenskaplig hållning som kan ske genom att systematiskt problematisera och reflektera, dra slutsatser, värdera och dokumentera kunskaper baserade i det konkreta vårdsammanhanget.

Detta tillvägagångssätt möjliggör också integrering av teoretisk- och erfarenhetsmässig kunskap. För inrättande av ULVE behövs ett introduktions- och utbildningsprogram som genomförs på resp. vårdenhet (se bilaga 1).

Handledningsperspektiv på ULVE

Handledning är ett centralt lärandestöd och betydelsefullt för att sammanbinda teoretisk kunskap med erfarenheter i vårdpraxis. Genom handledning får studenten utveckla ett etiskt förhållningssätt förankrat i vårdandets värdegrund. Handledningen omfattas dels av direkt vägledning i den konkreta vårdsituationen och dels av stöd i reflektion av erfarenheter och upplevelser av patientens berättelse i vårdandet.

För att studenten skall kunna utveckla en yrkeskompetens krävs kunskaper som utvecklas genom erfarenhet. Detta förutsätter emellertid att det som erfars blir föremål för reflektion och värdering. Erfarenheter i sig leder inte till ny kunskap och förståelse, utan först när en medveten bearbetning och granskning av erfarenheten kommit till stånd kan den kvalificeras som ny kunskap och insikt.

Den reflekterande handledningens utgångspunkt är studentens erfarenheter i vårdandet med fokus på relationen till patienten och patientens upplevelser. Genom att erfarenheten formuleras i ord tydliggörs känslor och föreställningar, den egna tankevärlden struktureras samt klarläggs. Studenten tränas i att verbalt kommunicera sina tankar och känslor, vilket möjliggör en reflekterande hållning med ökad medvetenhet, som skapar kunskap baserad i den nära relationen till patienten och vårdandet.

Vidare kan studentens erfarenhet ges en fördjupad innebörd med hjälp av vårdvetenskapliga begrepp i handledningen, vilket ökar förståelsen för patientens situation. Studenten lär sig på så sätt hur vårdvetenskapliga begrepp kan utgöra redskap för att öka förståelsen för patientens behov och vårdandet, samtidigt som begreppen blir levandegjorda genom tillämpning i det konkreta vårdssammanhanget. Genom denna handledning knyts teoretisk kunskap och vårdpraxis ihop i lärandeprocessen, vilket förstärks av den patientfokuserade reflekterande grupphandledningen, som en lärare och en sjuksköterska leder tillsammans.

Eftersom allt lärande är individuellt behöver handledaren skaffa sig en bild av studentens sätt att lära. Handledaren skapar en god lärande miljö genom att möta studenten i hennes

erfarenhets- och begreppsvärld och försöka förstå den, för att kunna vägleda studenten in i den yrkesmässiga – och vårdvetenskapliga begreppsvärlden.

För att förverkliga ovan beskrivna lärande och handledningsperspektiv på ULVE, krävs en tydlig modell för de verksamhetsförlagda studiernas uppläggning och genomförande samt för samverkan mellan ULVE och HV (Institutionen Hälso- och Vårdvetenskap). För detta ändamål har en handledningsorganisation tagits fram, handledningsmodell (se nedan).

Utformningen av ULVE kan variera beroende på lokala förutsättningar och vårdavdelningens organisation.

ULVE modellens struktur

ULVE enheter finns idag inom både den somatiska och psykiatriska vården och målsättningen är att bygga tillräckligt antal ULVE enheter så att man tillgodoser avtalet mellan Region Kronoberg och Linnéuniversitetet.

Studentgrupp

Studenterna som skall genomföra verksamhetsförlagda studier på ULVE är sjuksköterskestudenter i termin 4 och termin 6. Praktikperiodens längd är för T4 5 veckor, och för T6 5 veckor. Ett ”faddersystem” skall finnas mellan olika utbildningsnivåer på ULVE, som exempelvis innebär att studenter i T6 kan handleda studenter i T4 och därmed ges studenterna möjligheter att utveckla en handledande kompetens i vårdarbetet.

Handledningsmodell

Denna handledningsmodell omfattas av funktionerna: **Huvudhandledare, Lärare, Bashandledare**. Huvudhandledaren har huvudansvar för studenternas verksamhetsförlagda studier på ULVE. Bashandledare, som främst är handledande sjuksköterskor, men även undersköterskor, handleder studenterna i konkreta inlärningsituationer. Läraren är bryggan mellan teori och vårdpraxis

För att stödja reflexionen och tillägnandet av kunskaper i vårdpraxis förutsätts ett **patientcentrerat lärande**, vilket konkret innebär att studenterna på ULVE har en kontinuitet i patientrelationen. Detta organiseras på ett sådant sätt att respektive student är knuten till en eller flera patienter på ULVE och erhåller handledning av de sjuksköterskor och undersköterskor, s.k. bashandledare, som ansvarar för dessa patienters omvårdnad. Det

innebär att studenten inte har en personlig handledare, utan istället står huvudhandledaren för kontinuiteten i handledningens genomförande. Denna handledningsorganisation, har visat sig öka studenternas förutsättningar för självständighet och eget ansvar i läroprocessen. Förutom att studenterna ökar sin kunskap om och fördjupar förståelsen för patientens hela situation, befrämjas kritisk reflexion av förhållningssätt, värderingar, förmågor och uppfattningar i vårdarbetet. Studenterna tvingas att tänka till om och jämföra olika handlingsalternativ, för att kunna ta ställning till förhållningssätt och handlingssätt i vårdandet.

För att få en god handledning på ULVE är det lämpligt att ett urval av sjuksköterskor och undersköterskor, med speciellt intresse för handledning, ansvarar för omvårdnaden av patienterna på ULVE och är därmed studenternas bashandledare. Huvudhandledare och lärare har ett nära samarbete och de handleder tillsammans studenterna i den **patientfokuserade reflekterande handledningen**.

Riktlinjer finns framtagna som beskriver huvudhandlaren, läraren och bashandledarnas uppdrag i modellen (se bilaga 2).

Handledarkompetens

För huvudhandledare är kompetenskravet grundkurs i studenthandledning (7,5hp), samt fortsättningskurs i handledning på vårdvetenskaplig grund (15hp). På sikt bör även kompetenskravet vara magisterexamen i vårdvetenskap med inriktning mot handledning. För övriga handledare (= bashandledare) krävs som minimum studenthandledning 7,5hp. Därutöver krävs kunskaper i vårdvetenskap.

UTVÄRDERINGSMODELL

Utvärdering bör genomföras i olika former, exempelvis:

- En webbaserad enkät
- Gruppintervjuer
- Observationer kan göras på ULVE, avseende handledning och lärande
- Dagboksantecknar av studenter och handledare
- Bandinspelning av reflexionssamtal
- Kliniska examinationer

Utöver studenter och handledare bör utvärderingen i viss utsträckning även omfatta patienter och övrig vårdpersonal på avdelningen.

RESURSER FÖR GENOMFÖRANDET

För att genomföra krävs resurser av olika slag från både Region Kronoberg och Linnéuniversitetet (HV). Nedan följer behov av resurser,

- Att ULVE med dess tillhörande perspektiv kan organiseras på en vårdavdelning (Region Kronoberg).
- Tillsättning av huvudhandledare, vilket kräver en sjuksköterska med handledarkompetens (handledning på livsvärldsteoretisk grund) och tidsutrymme för uppdraget (här behövs precisering av tidsutrymme). I uppdraget ingår även planering av inrättandet av ULVE på avdelningen. Ev. förändrad vårdorganisation och resursförstärkning på avdelningen så att bashandledare kan handleda studenter (Region Kronoberg)
- Introduktion och utbildning av bashandledare (HV och Region Kronoberg)
- Informationsspridning och förankring av ULVE (HV och Region Kronoberg)
- Förstärkning av lärarresurser i kollegiet i sjuksköterskeprogrammet (HV)
- Personella resurser för utvärdering (HV och Region Kronoberg)

ULVE ledningsgrupp

ULVE ledningsgrupp är sammansatt:

- Utbildningsstrateg Region Kronoberg
- Samordnade Linnéuniversitetet
- Programansvarig
- Samordnare för huvudhandledare
- Samordnare för lärare
- Samordnare för chefer

Ledningsgruppens ansvar är att:

- Leda och stödja arbetet som bedrivs inom ULVE mot uppsatta mål
- Förankra information på ledningsnivå
- Leda planeringen för den fortsatta uppbyggnaden av ULVE

- Övergripande ansvar för utvärdering
- Svara för och ta fram en överenskommelse mellan parterna

ULVE – INTRODUKTION OCH UTBILDNING på resp. vårdavdelning

Program:

1. Att skapa en utvecklings – och utbildningsvårdsenhet ULVE
  - Vad kännetecknar en ULVE?
  - Hur skapas en lärande miljö - vilka förutsättningar är nödvändiga?
  - Hur skapas förutsättningar för en integrering av vårdteori med vårdpraxis på ULVE?
  - Hur kan en vårdvetenskaplig reflekterande handledning stödja lärandet?

2. Vårdteoretiska utgångspunkter i sjuksköterskeutbildningen.
  - Vårdvetenskapens perspektiv och struktur
  - ”Patientperspektiv i vårdarbetet”

Ovan genomförs av ansvarig på HV, Linnéuniversitetet.

Nedan genomförs av Lärare och Huvudhandledar och på respektive avdelning.

3. Sjuksköterskeutbildningens innehåll och uppläggning
- 4.Handledning av studenter under verksamhetsförlagda studier

HANDLEDNINGSMODELL FÖR ULVE

Med utgångspunkt i REDI-modellen (= en framtagen handledningsmodell med vårdvetenskapen och livsvärlden som grund) skall en klinisk utbildningsorganisation ta form med ULVE i vårdverksamheterna. En sådan enhet kan utgöras av en eller två patientsalar på en vårdavdelning inom slutenvård. I den öppna vården organiseras ULVE på lämpligt sätt i förhållande till kontexten. ULVE samordnas med aktuella lärande- nivåer i REDI-modellen. Till varje ULVE är knutet ett didaktiskt team (se bilaga angående idén om didaktiska team) med ingående handledningspar. Sjuksköterskan i paret har funktionen huvudhandlare. Till teamet knyts även bashandledare (se nedan) under de kliniska studierna.

För att stödja reflexionen och tillägnet av vårdvetenskaplig kunskap i vårdpraxis är det viktigt med ett patientcentrerat lärande, vilket konkret innebär att studenterna har en kontinuitet i patientrelationen under de kliniska studierna. Det kan organiseras på ett sådant sätt att respektive student är knuten till en eller flera patienter på ULVE och erhåller handledning av de sjuksköterskor och undersköterskor som ansvarar för dessa patienters omvårdnad. Det kan innebära att studenten inte har en personlig handledare, utan istället står huvudhandledaren för kontinuiteten i handledningens genomförande. Denna handledningsorganisation, har visat sig öka studenternas förutsättningar för självständighet och eget ansvar i läroprocessen (Ekebergh & Määttä, 2005). Förutom att studenterna ökar sin kunskap om och fördjupar förståelsen för patientens hela situation, befrämjas kritisk reflexion av förhållningssätt, värderingar, förmågor och uppfattningar i vårdarbetet. Studenterna tvingas att tänka till om och jämföra olika handlingsalternativ, för att kunna ta ställning till förhållningssätt och handlingssätt i vårdandet (aa).

Handledningen organiseras enligt följande = didaktiskt team under kliniska studier:

- Huvudhandledare (REDI-handledande sjuksköterskor)
- Lärare (REDI-handledande lärare)
- Bashandledare

På varje ULVE finns **huvudhandledare**, som ansvarar för studenternas kliniska studier. Beroende på enhetens storlek, vårdens karaktär, antalet studenter och utbildningsnivåer kan det finnas en eller flera huvudhandledare. **Bashandledare**, som för sjuksköterskestudenter främst är handledande sjuksköterskor, men även undersköterskor, handleder studenterna i konkreta inläringssituationer. Studenterna följer företrädesvis inte en bestämd sjuksköterska, utan handledarna kan variera under studieperioden på ULVE. Utgående från ett didaktiskt- och lärandeperspektiv är det lämpligt att ett urval av sjuksköterskor och undersköterskor, med speciellt intresse för handledning, ansvarar för omvårdnaden av patienterna på ULVE. Dessa är därmed s.k. bashandledare. I det didaktiska teamet är lärarna bryggan mellan teori och praxis för den kliniska utbildningen.

Nedan följer en beskrivning av huvudhandledares, lärares samt bashandledares respektive uppdrag. Innehållet bör ses som generella riktlinjer, vilka förverkligas utgående från lokala förutsättningar. Följaktligen kan, exempelvis, arbetsuppgifterna i viss mån omfördelas mellan huvudhandledare och lärare, om så anses vara motiverat.

Huvudhandledarens uppdrag är:

- att ansvara för studenternas kliniska studier på ULVE och vara deras kontaktperson. Antalet studenter kan variera beroende på studenternas utbildningsnivå, klinisk verksamhet osv.
- att planera den kliniska utbildningen för gruppen studenter och för den enskilde studenten inom området
- att ge en samlad allmän introduktion, då studenterna kommer till ULVE
- att tillsammans med varje enskild student lägga upp en **individuell klinisk studieplan**, utgående från studentens erfarenhet och personliga mål samt aktuella mål för utbildningsnivån. Studieplanen skall i detalj beskriva mål och delmål samt hur målen skall uppnås, exempelvis vilka studieuppgifter som skall genomföras, vilka bashandledare som skall delta i studentens kliniska studier, hur tillämpning och träning skall läggas upp, hur examinationen skall ske osv.
- att ha en gemensam genomgång med respektive student och bashandledare av de moment och arbetsuppgifter, som är relaterade till studentens individuella kliniska studieplan och i förhållande till den aktuella verksamheten (= det konkreta genomförandet av studieplanen)

- att ha kontinuerlig uppföljning med respektive student i förhållande till den individuella studieplanen
- att ha kontinuerlig avstämning med bashandledare för att erhålla ett samlat bedömningsunderlag om respektive student
- att handleda och undervisa studenter enskilt och i grupp
- att ha reflexionsstunder (REDI-handledning) tillsammans med läraren, med fokus på studenternas upplevelser och erfarenheter i vårdandet, med syftet att på vårdvetenskapliga grunder, knyta ihop teori och vårdpraxis med studentens livsvärld
- att ha ett nära och regelbundet samarbete med den kliniska läraren
- att kontinuerligt planera och utvärdera den kliniska utbildningen inom vårdområdet

Lärarens uppdrag är:

- att vara länken mellan ULVE och HV, genom att bl.a. samordna teoretisk och klinisk undervisning inom respektive kurs
- att tillsammans med huvudhandledare genomföra REDI-handledning, samt att för övrigt, med hjälp av lämpliga didaktiska handlingar, inom vårdvetenskapens didaktik, underlätta integrering av vårdteori och vårdpraxis och därmed stöda studenternas lärandeprocesser i vårdande kontext
- att stödja huvudhandledare och bashandledare i den handledande rollen genom att bl.a. genomföra fortbildning
- att medverka till kartläggning av handledarkompetens och behov av handledarutbildning
- att kontinuerligt informera huvudhandledare samt övriga handledare om utbildningarnas mål, innehåll, struktur och genomförande samt om pågående utveckling och förändring.
- att stimulera och bidra till erfarenhetsutbyte mellan teori och praxis
- Att vara ett stöd för student och huvudhandledare vid upplägg av individuell klinisk studieplan för respektive student samt medverka i genomförandet
- att tillsammans med student och huvudhandledare genomföra bedömningssamtal
- att bidra till att den forskningsinriktade delen i utbildningen knyts till pågående utvecklingsarbete i vårdverksamheten
- att stimulera handledare och övrig vårdpersonal till forskningsanknytning i det praktiska vårdarbetet, vilket bl.a. kan ske genom seminarier kring vetenskapliga artiklar, FoU-rapporter osv., där studenterna också är delaktiga

- att stödja huvudhandledaren i planering och utvärdering av den kliniska utbildningen inom området

Bashandledarens uppdrag är:

- att handleda studenten i konkreta praktiska moment i relation till studentens kliniska studieplan
- att tillsammans med studenten skapa lärande situationer som bidrar till att uppnå målen med de kliniska studierna
- att stödja studenten i en reflexion, som på vårdvetenskapliga grunder binder samman teori med vårdpraxis
- att i en dialog med huvudhandledaren lämna bedömningsunderlag om studenten

PLANERING INFÖR START

Arbetsgruppen

Planera flera träffar med Huvudhandledare – Bashandledare – Lärare för att diskutera:

- Vilka är vi?
- Hur skall vi arbeta ihop med utgångspunkt i dokumentet; *Handledningsmodell för ULVE?*
- Vad behöver vi för kunskap – utbildning?
- Vad behöver personalen på avdelningen för information? Hur kommer andra på avdelningen att beröras av ULVE?
- Hur skall träffar med denna vårdpersonal organiseras, planeras? Boka in träffar.
- Vilka andra i avdelningens närhet behöver information? Hur skall det genomföras?

Arbetsgruppen tar fram ett dokument över den handledningsmodell som skall gälla för respektive avdelning. Underlag för den är: *Handledningsmodell för ULVE?* Denna preciserade modell bör vara detaljerad, så att den är en god information för alla involverade samt även för de som befinner sig i projektets yttre ram. Denna modell utvärderas sedan inför planeringen av de framtida ULVE. Den preciserade handledningsmodellen skall ingå i projektplanen.

Arbetsgruppen skall också ta fram ett underlag för ett preciserat ULVE-koncept, som innehåller:

- antal vårdplatser
- antal vårdssalar
- patientkategori
- studentgrupper
- antal studenter per period och under hela terminen
- tidsperiod för respektive studentgrupp under terminen
- schema-upplägg för studenterna
- under vilka perioder är ULVE i bruk under året
- bemanning av personal dagtid, antal och befattning
- schema-upplägg för personalen
- bemanning av personal nattetid
- anställningsförhållanden för berörd personal
- hur sker ersättning vid sjukfrånvaro och semester
- Lärarens deltagande omfattning (tid och när)

Dessa dokument utgör underlag för överenskommelse av avtal mellan parterna

Båda ovanstående dokument skall vara realistiska och konkret följas i verksamheten.